

Forsvar for naturen

Aborg Skydeterræn

Drifts- og plejeplan 2019-2033

Kolofon

Titel

Aborg Skydeterræn, drifts- og plejeplan 2019-2033

Adresse

Rørmose 19A, 5610 Assens.

Udgivelse

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse 2019

Udarbejdelse

HabitatVision A/S, Lene Thomsen og Erik Aude

Kvalitetssikring

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, v. Simon Vang Pedersen,
Anna Kathrine Aaen Hansen og Henrik Olsen

Godkendelse

Vicedirektør for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, Torben Gade

Fotos

Lene Thomsen og Erik Aude, hvor ikke andet er angivet

Layout og produktion

Diana Klynge Olesen

ISBN

978-87-92898-32-6

Internetversion

Planen kan findes i elektronisk format på www.ejendomsstyrelsen.dk

Indhold

Kolofon	5
Indhold	6
Læsevejledning	8
1. Resumé	9
2.1. Konkret om drifts- og plejeplanen for Aborg Skydeterræn	10
2. Indledning	11
3. Målsætning	14
3.1. Konkrete drifts- og plejemålsætninger for Aborg Skydeterræn	14
4. Status	17
4.1. Historie	17
4.2. Landskab og geologi	18
4.3. Ejendomsoversigt og kortgrundlag	20
4.4. Militær anvendelse	22
4.5. Naturlovgivning	23
5. Analyse	32
5.1. Evaluering af drifts- og plejeplan 2005-2019	32
5.2. Analyse af ny indsats 2019-33	36
6. Visioner	39
7. Aktiviteter	42
7.1. Rydning	42
7.2. Græsning	43
7.3. Slåning	44
7.4. Bekæmpelse af invasive planter	44
7.5. Ikke modelbeskrevne aktiviteter	45
8. Referencer	47
9. Bilag	49
9.1. Ekstern høring af forslag til drifts- og plejeplan for "Aborg Skydeterræn"	49
9.2. Høringssvar	50
9.3. Kortbilag	52
Forsvar for naturen	54

Skydeplads

**Opsamling af
ammunitionsdele er
forbudt og farligt**

**Færdsel på
voldene forbudt**

Læsevejledning

Denne Drifts- og plejeplan adskiller sig væsentlig fra Forsvarets andre drifts- og plejeplaner, i det de overordnende rammer for Forsvarsministeriets Drifts- og plejeplaner ikke fremgår af denne plan.

I drifts- og plejeplanen for Aborg Skydeterræn, gennemgås de overordnede mål, status og de langsigtede visioner for driften, som de beskrevne aktiviteter skal understøtte.

Planen beskriver i indledningen baggrunden for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner på Forsvarsministeriets terræner og specifikt for Aborg Skydeterræn. I afsnittet om målsætninger beskrives de kort- og langsigtede mål for skydebanen opdelt i strategiske, taktiske og operationelle mål.

Nuværende status for skydeterrænet udgør grundlaget for en analyse af den prioriterede indsats, der skal iværksættes. Kapitel 4, Status, indeholder således en gennemgang af Aborg Skydeterræn, dets historie, geologi, ejendomsforhold, militære aktiviteter, arealanvendelse, naturværdier samt offentlighedens adgang.

Planens analysedel er baseret på evaluering af den seneste drifts- og plejeplan (Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Hjemmeværnskommando, 2005), og en redegørelse for hvilken ny indsats, der skal gennemføres i indeværende planperiode (2019-2033). Indsatsen bygger desuden på de langsigtede visioner, der knytter sig konkret til Aborg Skydeterræn.

Til sidst beskrives de konkrete aktiviteter, der danner grundlaget for realisering af de beskrevne indsatser. Aktiviteterne bygger på en række modeller (metoder til naturpleje), og retningslinjer for Forsvarsministeriets anvendelse af skyde- og øvelsesterrænerne.

Kommentarer til den eksterne høring gennemgås i Bilag 9, og det beskrives, hvordan kommentarerne har haft indflydelse på planens aktiviteter. Selve høringssvarene fremgår af Bilag 9.

Hvert kapitel (undtagen kapitel 1) indledes med en kort opsummering af kapitlets væsentligste indhold. Denne opsummering fremgår med kursiv.

1. Resumé

Siden 1991 er der for en række af Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesområder udarbejdet drifts- og plejeplaner med henblik på at sikre rammerne for uddannelse og træning af militære enheder under realistiske vilkår og samtidig tilgodese hensynet til naturbeskyttelse og rekreative interesser. Planerne udmøntes i en række arealtilknyttede plejemålsætninger, der udarbejdes i henhold til Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for drifts- og plejeplaner (FBE, 2019), samt Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses øvrige generelle retningslinjer.

Aborg Skydeterræn udgør samlet i alt ca. 7,2 ha, og nærværende drifts- og plejeplan fastsætter rammen for udviklingen af Aborg Skydeterræn for perioden 2019-2033.

Planen fastsætter den udvikling af arealerne, der er nødvendig for den militære brug som skyde- og øvelsesområde, samtidig med at der er åbent for publikum i området, og således Aborg Skydeterræn bevares som et åbent overdrevsområde, mose og kystskrænt.

Terrænet på Aborg Skydeterræn udgøres af en skydebane, et mindre øvelsesterræn med overdrev og mose, pavillion og P-plads. Fremadrettet forventes skydebanen, at blive benyttet i stigende grad af de militære brugere, og derfor har nærværende plan fokus på øvelsesterrænet.

Aborg Skydeterræn ligger på Vestfyn, nord for Assens med udsigt over havet. Her findes overdrev, mose og kystnatur, og der er i denne drifts- og plejeplan fokus på vedligeholdelse og sikring af disse naturtyper.

Der er forekomst af en invasiv art på terrænet, og der vil i den kommende planperiode være fokus på bekæmpelse af denne, således det åbne landskab sikres og vedligeholdes som militære kulisser.

Selve indsatsen på Aborg Skydeterræn formuleres i planens Kapitel 7: Aktiviteter. Modellerne for, hvordan indsatsen skal gennemføres, er som udgangspunkt fastlagt ud fra Forsvarsministeriets generelle retningslinjer for forvaltning af de forskellige arealtyper. Modellerne omsættes til konkrete aktiviteter, hvor der for Aborg Skydeterræn,

jævnfør ovenstående, er bibeholdelse af et lysåbent landskab ved rydning, slåning og afgræsning samt bekæmpelse af invasiv planteart.

Tandfri vårsalat og Bakke forglemmigej - to fine overdrevsplanter.

2. Indledning

Dette kapitel beskriver den konkrete baggrund for drifts- og plejeplanen for Aborg Skydeterræn, herunder de konkrete arealmæssige forhold på Skydebanen og processen for drifts- og plejeplanens tilblivelse.

2.1. Konkret om drifts- og plejeplanen for Aborg Skydeterræn

Aborg Skydeterræn ligger på Vestfyn nord for Assens i Assens Kommune (Figur 2-1) med udsigt over havet, og det samlede areal udgør ca. 7,2 ha. Aborg Skydeterræn er, med undtagelse af en bygningspavillon, et ubebygget sammenhængende naturområde, afgrænset af havet mod Vest, et beskyttet vandløb mod syd og af marker i omdrift mod nord og øst.

Aborg Skydeterræn består hovedsagelig af et overdrev (tørt græsland), som bugter sig ud mod havet, og mosen mod syd.

Området er delt op i et skydebaneterræn på ca. 0,9 ha, der er udlagt til skydebane mod sydøst, og i ca. 7,1 ha øvelsesterræn på de øvrige arealer. Ved indgangen til arealet mod nordøst findes P-plads og en bygningspavillon, som anvendes til militæraktiviteter. Øvelsesterrænet anvendes i dag til militærbrug, og der er åbent adgang for offentligheden.

Drifts- og plejeplan for Aborg Skydeterræn 2019-2033

Nærværende drifts- og plejeplan er udarbejdet i foråret og forsommeren 2019 med inddragelse af både interne brugere og eksterne interessenter. I processen er blandt andet den tidligere drifts- og plejeplan (Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Hjemmeværnskommandoen, 2005) inddraget, som et særligt betydende grundlag.

I forbindelse med udarbejdelse af planen er der foretaget indsamling af data og materiale, for at evaluere den drift, der har været i den foregående drifts- og plejeplanperiode. Der er gennemført en række besigtigelser med overordnet kortlægning af naturværdier. Der er blandt andet lavet kortlægning af alle invasive plantearter i området. Der er ikke udført systematiske botaniske registreringer eller nye systematiske registreringer af dyrelivet på Aborg Skydeterræn.

Figur 2-1: Oversigtskort over den geografiske placering af Aborg Skydeterræn (rødt område) nord for Assens.

Der har været afholdt et indledende møde med de militære brugere af områderne 5. april 2019. På mødet blev en række ønsker til områdernes udvikling gennemgået. Efterfølgende er der med udgangspunkt i de militære målsætninger foretaget en afvejning af ønsker og behov for udviklingen af området. Planen er sendt i intern høring i oktober 2019 og i ekstern høring i november 2019.

Bygningspavillonen på Aborg Skydeterræn.

3. Målsætning

Dette kapitel beskriver målsætningen for Aborg Skydeterræn på kort og lang sigt. Kort- og langsigtede målsætninger har fungeret som et arbejdsredskab under drifts- og plejeplanens udarbejdelse og er bestemmende for den fremtidige drift og pleje af Aborg Skydeterræn.

3.1. Konkrete drifts- og plejemålsætninger for Aborg Skydeterræn

Målene opstilles skematisk for at lette overskueligheden og støtte både den løbende og den afsluttende evaluering af planen. Strukturen lægger op til opfyldelse af Forsvarsministeriets generelle beslutning om at sikre evaluering af drifts- og plejeindsatsen, (FES, 2019), og bestemmelserne i Forsvarsministeriets Miljø- og energistrategi 2016-2020 (Forsvarsministeriet, 2016), og følger op på Forsvarsministeriets Miljø- og naturstrategi fra 2012-2015 (Forsvarsministeriet, 2012).

Af Forsvarsministeriets Miljø- og naturstrategi (Forsvarsministeriet, 2012) fremgår det blandt andet, at udarbejdelse af langsigtede drifts- og plejeplaner er et af de redskaber, som Forsvarsministeriet anvender for, at sikre de fremtidige militære anvendelsesmuligheder på arealerne samtidig med, at der tages nødvendige hensyn til naturbeskyttelse og offentlighedens adgang. Strategien fastlægger desuden en række målsætninger for ekstensivering af drift, international naturbeskyttelse samt rekreativ brug, formidling og dialog.

Målsætningen for Aborg Skydeterræn fremgår af de følgende afsnit.

Områderne er inddelt i to overordnede arealbetegnelser, nemlig de intensivt plejede arealer (IPA), der varetages af Distriktet Sydjylland, og de naturplejede arealer (NPA), der varetages af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses Natur- og Plansektion og Naturdriftselementet. De intensivt plejede arealer udgøres blandt andet af skydeterrænet, bygninger, veje, p-plads og lignende.

Militær anvendelse

Det er et grundlæggende mål at opretholde og med tiden udvikle den nuværende brug af Aborg Skydeterræn.

STRATEGISK	TAKTISK	OPERATIONELT
Aborg Skydeterræn er en lokal skydebane og øvelsesplads, som betjenes af hjemmeværnsenheder.	Skydebane og øvelsespladsen skal fastholdes. Der findes faste installationer på området.	Eksisterende faciliteter plejes i overensstemmelse med militære behov.
Aborg Skydeterræn benyttes til øvelsesmæssige aktiviteter, dog er anvendelsesmulighederne begrænset grundet områdets størrelse.	Terrænet skal fortsat udvikles til øvelser i terrænet. Invasive arter bekæmpes at hensyn til øvelsesmæssige aktiviteter. Særligt bekæmpes Rynket rose løbende for at holde arterne på et acceptabelt niveau.	Det åbne landskab vedligeholdes løbende ved rydning og slåning. Driften varetages af Naturdriftelementet. Rynket rose følges løbende og bekæmpes ved rydning og slåning på hele terrænet.
Rekreativ anvendelse af Aborg Skydeterræn må ikke være til hinder for militære interesser.	Militære hensyn sikres gennem informationsmateriale rettet mod besøgende. Offentlig adgang til Aborg Skydeterræn sikres efter de til enhver tid gældende regler.	Udover denne drifts- og plejeplan udarbejdes der infokilt med bl.a. ordensreglement. Oplysning om planlagte skydninger sker via. Forsvarets Støjportal. Afgrænsning af det militære område afgrænses af sort-gule pæle.

Skydebane set mod syd.

Naturbeskyttelse

Målene for naturbeskyttelse retter sig udelukkende imod de åbne overdrev, strandsump, vandløb og kystskrænt på Aborg Skydeterræn.

STRATEGISK	TAKTISK	OPERATIONELT
Indenfor rammerne af den militære brug af Aborg Skydeterræn skal det sikres at gældende lovgivning overholdes.	Alle beskyttede naturtyper sikres gennem naturpleje. Det gælder følgende: §3 overdrev inkl. kystskrænt og §3 strandnatur. §3 Strandsump / mose § 3 vandløb	Til sikring af de lysåbne arealer gennemføres hugst og tynding, bekæmpelse af invasive arter og afgræsning med lavt græsningstryk, således arealerne bevares som lysåbne naturtyper, Naturtypen overdrev sikres gennem afgræsning med lavt græsningstryk eller ved slåning. Levesteder for beskyttede arter, der er tilpasset lysåben overdrevsnatur sikres gennem græsning eller slåning af de lysåbne områder. Arealet er forsumpet og ikke tilgængelig for maskiner. Arealet overlades til klimavenlig naturlig succession. Vandløbet vedligeholdes efter gældende regler.
Naturtyperne på Aborg Skydeterræn sikres gennem en hensigtsmæssig, kosteffektiv ekstensiv pleje.	Overdrevsnaturens tilstand opretholdes ved et lavt græsningstryk, som hindrer tilgroning med vedplanter og problemarter.	Arealerne afgræsses med et lavt græsningstryk af små robuste dyreracer, i en lang græsningssæson. Evt. ved samgræsning med naboarealet mod syd. Hvis afgræsning ikke er muligt, slås arealerne.
De militære kulisser og beskyttede naturtyper og arter sikres gennem en langsigtet bekæmpelse af invasive arter.	Forsvaret prioriterer en vedvarende forebyggelse og bekæmpelse af invasive arter. Særligt Rynket rose bekæmpes løbende for at holde arterne på et acceptabelt niveau.	Rynket rose følges løbende og bekæmpes ved rydning og slåning.
Drifts- og plejeindsatsen skal understøtte raste- og levesteder for de særligt beskyttede arter på Habitatdirektivets Bilag IV.	Områdets økologiske funktionalitet som eventuel yngle- og rasteområde for Bilag IV-arterne markfirben skal sikres ved gennemførelse af drifts- og plejetiltag.	Potentielle yngle- og rastesteder for markfirben skal sikres igennem hensigtsmæssig drift og pleje. Dette gøres desuden ved fastholdelse af varierede lysåbne og solbeskinnede områder på overdrevsarealerne.

4. Status

Dette kapitel giver en status for forholdene på Aborg Skydeterræn ved planperiodens start. Status indeholder en beskrivelse af ejendomsforhold, militære aktiviteter, arealanvendelse, naturværdier og publikumshåndtering.

Udarbejdelse af statusafsnittet i denne drifts- og plejeplan bygger på et bredt grundlag af data og information, herunder oplysninger fra den udløbne drifts- og plejeplan for Aborg Skydeterræn (Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Hjemmeværnskommandoen, 2005) samt Danmarks Miljøportal. Der henvises i øvrigt til Forsvarsministeriets hjemmeside for oplysninger om Forsvarsministeriets naturforvaltning.

4.1. Historie

Aborg Skydeterræns historie, som militær område, går tilbage til 1942, hvor skydebanen blev bygget til de danske hærenheder. I 1943 overtages arealet af tyske tropper indtil krigens afslutning.

Efter befrielsen overdrages brugen til en skyttekreds, og i 1948 blev banen formelt overdraget fra Krigsministeriet til Gamtofte Skytteforening samt den lokale hjemmeværnsforening.

I 1955 opløses skytteforeningen og hjemmeværnet overtager brugen af banen. Den formelle overdragelse sker først i 1959, og op gennem årene er Skydebanen løbende udviklet og forbedret. I 1989 købte Forsvaret området og i den forbindelse, blev støjvolden opsat.

I 1990'erne kom der nye sikkerheds- og miljøbestemmelser, hvilket forårsagede en totalombygning af banen med nye støjvolde m.m. I 2001 blev det ombyggede anlæg overdraget til Hjemmeværnet (nu Hjemmeværnsdistrikts Fyn). Ved udarbejdelsen af forrige DPPL i 2005 noteres at Distriktets hjemmeværnskompagnier samt diverse jæger- og skytteforeninger bruger skydeterrænet flittigt.

I dag anvendes etablissementet primært af Hjemmeværnsdistrikt Fyn.

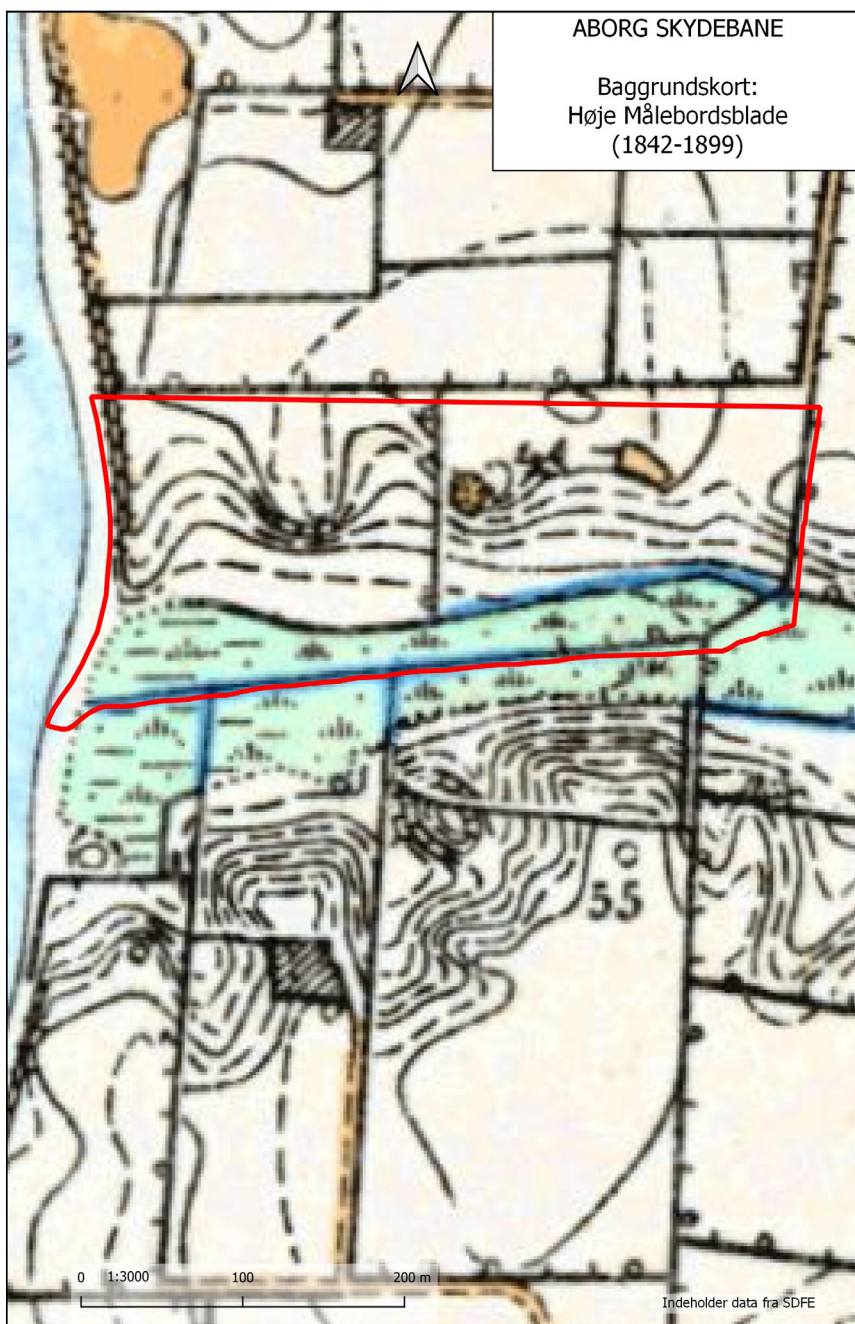

Bronzealderhøjen på Aborg Skydeterræn blev ryddet for træer og buske i foråret 2019.

4.2. Landskab og geologi

Ved kysten mellem Assens og Tvingsbjerg Fyr ligger Aborg Skydeterræn, der udgør 7,2 ha. Skydeterrænet ligger i et landbrugsområde, med åbne marker, overdrev samt kystskrænten, der grænser direkte ud til Lillebælt.

Aborg Skydeterræn er en del af en typisk erosionsdal, som kan spores tilbage til slutningen af sidste istid, og der findes flere forskellige jordbundstyper på arealet. Størstedelen af området består af smeltevandsgrus og moræneler, og der er et mindre område mod syd med ferskvandtørve.

Figur 4-1. Historisk kort fra 1842-1899 (Miljøportalen, SDFE) viser at arealet var en del af et større dalsystem.

Området henligger i dag som strandsump (mod syd), strand (mod vest), Overdrev og græsareal (mod nord), skydebanen (midt på arealet mod vest), samt bygningsparcel og p-plads (mod øst).

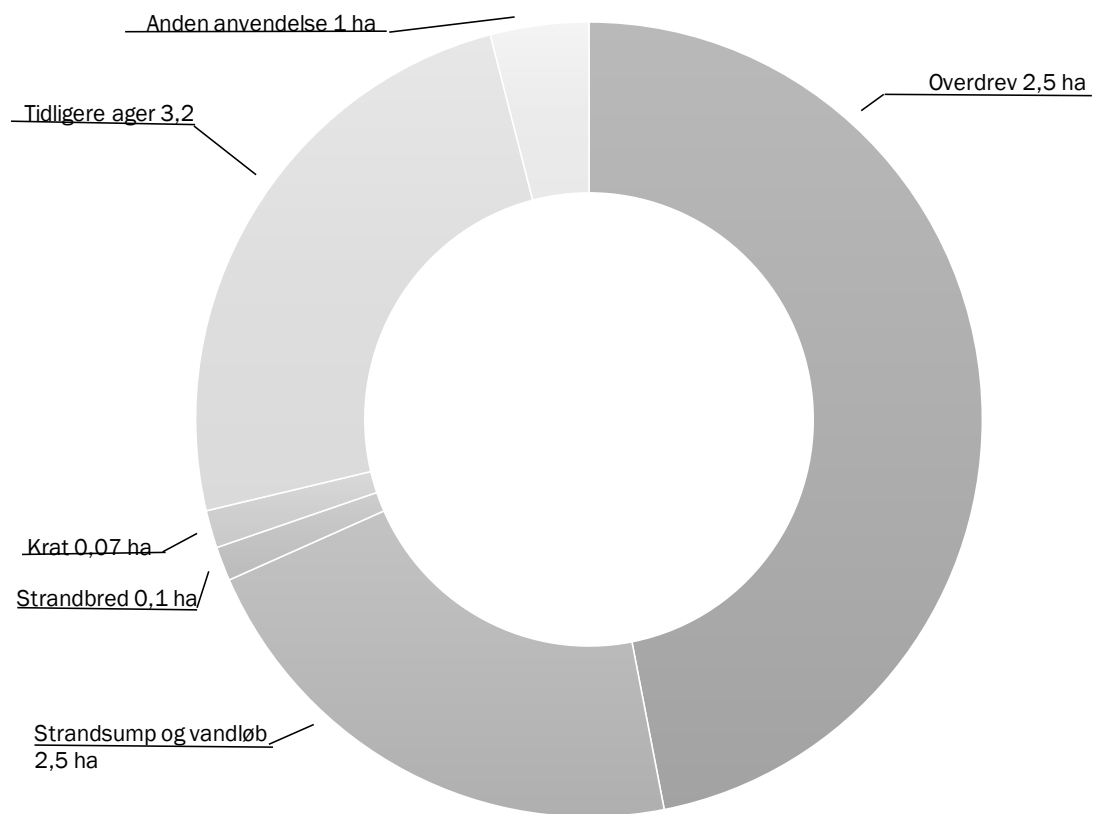
På historiske kort over Aborg Skydeterræn, udarbejdet i 1842-1899 (Høje Målebordsblade), ses at store del af lejrens areal er en del af et større dalsystem, med kuperet overdrev og strandsump (Figur 4-1).

4.3. Ejendomsoversigt og kortgrundlag

Arealfordeling

Arealfordelingen på Aborg Skydeterræn på tidspunktet for opstart af planlægningsarbejdet i 2019, fremgår af Figur 4-2. Hovedparten af området består af natur med overdrev og strandsump.

Aborg Skydeterræn administreres efter en områdeinddeling (se grundkort, Kortbilag 1), med 8 litra (a-h) der følger de overordnede naturtyper og militære anlæg.

Figur 4-2. Areal fordelingen på Aborg Skydeterræns i alt 8,4 ha jf. Kortbilag 1. 'Anden anvendelse' dækker over skydebane, vej og p-plads.

Naturtyperne, der er vist på grundkortet (Kortbilag 1), viser den vejledende registrering af beskyttet natur, som var gældende ved denne plans udarbejdelse, jf. Danmarks Miljøportal. De beskyttede naturtyper er beskrevet i afsnittet Nationalt beskyttet natur.

Ejendoms- og Naboforhold

Aborg Skydeterræn er ejet af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. Mod nord og øst grænser området op til privatejede marker i omdrift. Mod vest grænser området op til havet og mod syd til vandløb i strandsump.

Figur 4 3. Ejendomskort, som viser Aborg Skydeterræns matrikelgrænse (rød afgrænsning).

Kortmaterialer

På grundlag af luftfotos, besigtigelser, og tidligere kort er der udarbejdet to typer kort til denne drifts- og plejeplan.

- Grundkort (Kortbilag 1).
- Aktivitetskort (Kortbilag 2).

Grundkort, kortbilag 1

Grundkortet viser status for arealanvendelsen på tidspunktet for opstart af planlægningsarbejdet (2019). I princippet medtages alt af betydning for drifts- og plejeplanlægningen. Kortet anvendes som grundlag for aktivitetskortet.

Aktivitetskort, kortbilag 2

Aktivitetskortet angiver de delområder, hvor der iværksættes konkrete tiltag. Aktivitetskortet er parallelt til aktivitetsafsnittet (kapitel 7) udarbejdet for alle planlagte aktiviteter.

4.4. Militær anvendelse

Forsvaret ejer i dag Aborg Skydeterræn, og skydebanen anvendes i dag af de lokale kompagnier under Hjemmeværnsdistrikt Fyn. Det er primært skydebanen, der anvendes til militære aktiviteter i dag, men hele terrænet kan benyttes til øvelsesmæssige aktiviteter, dog er anvendelsesmulighederne begrænset grundet terrænets størrelse.

Skydebane.

Der er offentlig adgang til Aborg Skydeterræn, og området kan anvendes af såvel lokale som udefrakommende besøgende, under de generelle regler for offentlig adgang. Som udgangspunkt skal offentlighedens adgang tilgodeses, når hensynet til sikkerheden samt uddannelses- og øvelsesvirksomhed tillader det.

Oplysninger om hvornår og evt. hvilke dele af terrænet, der er lukket på grund af øvelsesaktiviteter, vil fremgå af Forsvarets støjportal på Forsvarets hjemmeside.

4.5. Naturlovgivning

På Aborg Skydeterræn er de naturmæssige værdier tilknyttet til de lysåbne overdrevsarealer, vandløbet, kystskrænt og strandsump, som er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3 (Miljø- og Fødevareministeriet, 2019). De myndigheds registrerede beskyttede naturtyper fremgår af kortbilag 1.

Natura 2000-områder

EU's Natura 2000-direktiver (fuglebeskyttelsesdirektivet- og habitatdirektivet) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for en række naturtyper og arter, som på europæisk plan er sjældne, truede eller karakteristiske. I den forbindelse er der udpeget Natura 2000-områder, og udarbejdet Natura 2000-planer for disse.

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund (Naturstyrelsen, 2016a).

Ifølge lovgivningen (Miljø- og Fødevareministeriet, 2018b), skal der før der træffes afgørelse foretages en vurdering af, om projektet i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt. De projekter, der omfattes af kravet om vurdering, er projekter som ikke direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning.

Aborg Skydeterræn er ikke udpeget som Natura 2000-område. Nærmeste Natura 2000-område nr. 112, Habitatområde H96 og Fuglebeskyttelsesområde F47, Lillebælt, ligger ca. 400 m nordvest for terrænet.

Det vurderes, at aktiviteterne på Aborg Skydeterræn ikke påvirker det omkringliggende Natura 2000-område væsentligt.

Bilag IV-arter

EU's habitatdirektiv foreskriver særlig beskyttelse af en række plante- og dyrearter (EU, 1992). Denne indsats skal ske både indenfor og udenfor Natura 2000-områderne. Til gengæld er der ikke, som for udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områderne, krav om, at der skal ske en aktiv indsats. Aktiviteter i området må blot ikke påvirke yngle- og rasteområder samt arternes økologiske funktionalitet negativt.

Forvaltningen af bilag IV-arter er i vid udstrækning indarbejdet i de generelle retningslinjer Forsvaret arbejder for (Forsvarsministeriet, 2010).

Ifølge faglig rapport nr. 635/2007 fra Danmarks Miljøundersøgelser (Søgaard & Asferg, 2007) er der i de 10 x 10 km UTM-kvadrater, som omfatter Aborg Skydeterræn, registreret følgende Bilag IV-arter: 6 flagermus (Vand-, Brun-, Langøret-, Syd-, Troid-, og Dværgflagermus), 4 padder (Stor vandsalamander, Spidssnudet frø, Springfrø og Strandtudse) og endelig Markfirben.

Ingen af disse arter er registreret på Aborg skydeterræn ved besigtigelser i forbindelse med den tidligere udarbejdede drifts- og plejeplan eller den nærværende plan. Det vurderes imidlertid, at der er egnede levesteder for Markfirben og pot. levested for padderne. Der er ingen store træer med sprækker eller. lignende på terrænet, som kan være levested for flagermus.

Markfirben

Arten er varmeelskende og yngler på en række forskellige typer af levesteder, lige fra menneskabte levesteder som vejskråninger, gravhøje og grusgrave til mere naturlige levesteder som overdrev, heder, højmoser, strandenge, klitter og kystskrænter. Kendetegnende for disse yngleområder er, at de indeholder solvendte skråninger med vel drænende, løse jordtyper og sparsom bevoksning. Disse solvendte skråninger er af altafgørende for markfirbenet. Rasteområderne om vinteren skal være veldrænede og solvendte skråninger, som findes på terrænet (Søgaard & Asferg, 2007).

Det fremgår af Danmarks Miljøportal, at arten er overvåget på terrænet af Miljøstyrelsen, senest i maj 2015, i forbindelse med det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Kystskrænten med udsyn over Lillebælt. Her ses en mindre bestand af den robuste men invasive art Rynket rose.

Stor vandsalamander

Arten yngler i vandhuller af meget forskellige størrelser, og optimalt med sol på næsten hele vandfladen. Den har to sommerlevesteder – i vand og på land. På land ynder den områder med gode skjulesteder (grene, sten, o. lign), gerne med store mængder af dødt ved, og tæt på vandhullet. Rasteområder er ofte tilknyttet løv- eller bladskove (Søgaard & Asferg, 2007).

Spidssnudet frø

Arten yngler i mange slags vådområder lige fra ganske små vandhuller, til bredden af store søer og fra helt overskyggede ellesumpe til helt lysåbne vandhuller. Dens foretrukne raste område er udstrakte enge og moser omkring ynglevandhullerne, i sumpede områder tæt på bredzonen (Søgaard & Asferg, 2007).

Springfrø

Arten yngler i vandhuller af vedvarende, eller tidvis karakter, der ikke

der er meget forurenet eller overskyggede. Den ynder rasteområder nær løvskov, men forekommer også i det åbne landskab, på bl.a. sydvendte kystskrænter og overdrevsområder, men gerne under fx sten og træstød (Søgaard & Asferg, 2007).

Strandtudse

Arten ynder yngleområder, der er fri for bevoksning og temporære, lysåbne vandsamlinger. Disse miljøer findes fx i lavvandede områder på afgræssede strandenge, i afsnørede strandsøer og fugtige lavninger omkring kystlaguner. Strandtusser kan yngle i brakvand med saltkoncentrationer på 5-8 promille. Som rasteområde kræver arten åbne arealer med enten ingen eller meget lav bevoksning (Søgaard & Asferg, 2007).

Der blev ikke observeret Markfirben eller nogle af de fire paddearter i forbindelse med udarbejdelse af denne drifts- og plejeplan.

Det vurderes dog, at de eksponerede skrænter især ved gravhøjen, og kystskrænten udgør potentielle levesteder for Markfirben, idet der bl.a. er områder med løs sandjord og solbeskinnede områder.

Det vurderes umiddelbart ikke at være sandsynligt, at der er yngleområder for padderne på Aborg Skydeterræn, men da de kan forekomme i området omkring terrænet, kan Aborg Skydeterræn være potentielt rasteområde for flere af arterne.

Det vurderes dog, at de tiltag, der skal udføres i denne planperiode, beskrevet i denne drifts- og plejeplan, ikke vil påvirke potentielle yngle eller pot. rasteområder for Markfirben eller de fire paddearter negativt. Tvært imod vil tiltagen vedr. afgræsning eller slåning være positiv for arterne, idet de ynder rasteområder med lavt vegetation.

Vandplaner

Vandområdeplan 2015-2021 for Vandområdedistrikt Jylland og Fyn (Miljø- og Fødevareministeriet, 2016) er udarbejdet efter bestemmelserne i miljømålsloven, som lovmæssigt implementerer EU's vandrammedirektiv (direktiv nr. 2000/60/EF af 23. oktober 2000) i Danmark. Vandområdeplanen skal ifølge lovgivningen sikre, at vandløb, søer, kystvande og grundvandsforekomster i udgangspunktet opfylder miljømålet "god tilstand" inden udgangen af 2021. Endvidere skal det sikres, at eventuelle forringelser af tilstanden for vandområderne forebygges.

Det vurderes, at aktiviteterne på Aborg Skydeterræn ikke påvirker tilstanden af vandløb, søer eller grundvandsforekomster i området.

Eng-kabbeleje fra rørsumpen.

Nationalt beskyttet natur

På Aborg Skydeterræn er der registreret beskyttede overdrevsarealer, strandsump og vandløb (jf. Danmarks Miljøportal).

Overdrevsvegetationen findes på størstedelen af arealet inklusiv kystskrænten, og er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3 (Miljø- og Fødevareministeriet, 2019a). Mod nord ses desuden gammel mark, på ca. 1,8 ha, som nu ligger med typisk overdrevsvegetation flere steder.

Mod syd ses strandsump med dominans af tagrør, samt et vandløb i skel. Begge er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3 (Miljø- og Fødevareministeriet, 2019a).

Overdrev

Overdrevsvegetationen findes på størstedelen af arealet, og ved udarbejdelse af denne plan er dette areal, jf. Danmarks Miljøportal, beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3 (Miljø- og Fødevareministeriet, 2019a).

Størstedelen er domineret af høje græsser især Draphavre og Almindelig hundegræs. Gennem årene har den manglende pleje forårsaget en opbygning af et tæt lag af død græsbiomasse. Dette forårsager en meget artsfattig vegetation, som vanskeliggør tilstedeværelsen af de naturlige lave urter og mosser. Der ses kun spredte forekomster af høje urter som fx Knopurt og Vild kørvel, som tolerer en tilstand uden pleje.

Der findes enkelte partier med mere artsrig overdrevsvegetation, hvor der fx findes Knold-ranunkel, Bakke forglemigej, Tandfri vårsalat og Vellugtende gulaks. Der findes desuden områder, som virker næringsbelastede med Stor nælde, Ager-tidsel, Rejnfan og med dominans af Vild kørvel samt Tofrøet vikke.

Området syd og sydøst for pavillonen er groet til med tæt og gold opvækst af Slåen som fortrænger en artsrig overdrevsvegetation.

Kystskrænten er også beskyttet af naturbeskyttelsesloven som overdrev. Her ses en værdifuld vegetation, som er typisk for denne type kystskrænter i et morænelandskab, med fx Følfod, Stor knopurt, Havtorn, Sød astragal, Blåhat, Knold-ranunkel, Mark-krageklo, Kornet stenbræk og Hulkravet kodriver. Der er også en klon af den invasive Rynket rose på ca. 120 kvadratmeter.

Mod syd i arealet som er kortlagt som strandsump ses et lille strandoverdrev med fx Strandkvan samt en mindre klon af den

Overdrevet mangler naturpleje.

invasive Rynket rose på ca. 25 kvadratmeter.

Derudover er der på den tidligere mark mod nord udviklet sig overdrevsvegetation, og der er ved at indfinde sig værdifulde overdrevsarter på arealet som fx Stor knopurt og Vellugtende gulaks. Men derud over er arealet domineret af Draphavre med pletvis dominans af Lancet-vejbred. Der ses desuden begyndende tilgroning med enkelte mandshøje Tjørn og Rose med en alder på mere end 5 år.

Markens naturindhold er på størstedelen omtrent på samme niveau, som det tilstødende overdrev med ringe naturstand. på grund af manglende pleje. Med den rette pleje vil arealet indenfor få år være omfattet af beskyttelsen i naturbeskyttelsesloven (jf. §3 i naturbeskyttelsesloven).

På voldene omkring den nedlagte mini-skydebanen nord for vejen og nord for den eksisterende skydebane ses et af områdets biodiversitets hot-spot. Her findes en stribe halv-sjældne arter som fx Farve reseda, Gul krumkapsel (*Camptothecium lutescens*), Tjærenellike, Bakketidsel, Bidende stenurt, Bakke svingel m.m.

Ved besigtigelsen blev der i det tidlige forår desuden registreret Lille ildfugl, som trods sin almindelighed stiller krav til værtsplante (Rødknæ, Almindelig syre og Dusk-syre) og et varmt lysåbent levested uden plænedrift.

Farvet reseda fra overdrevsområde ved Minibanen, er en sjælden gæst i området.

Strandsump

Mod syd er der kortlagt en strandsump hvor der er dominans af tagrør. Pletvis i området er der dominans af Sideskærm i selskab med Dyndpadderok og derudover ses stedvis dominans af Manna-Sødgræs og Høj Sødgræs. Disse arter indikerer, at der er høj vandstand i området, hvilket blev bekræftet af på besøgstidspunktet, hvor vandstanden stedvis var op til 0,5 m høj. Der var dog ingen af de registrerede arter, med undtagelse af tagrør, som indikerer saltpåvirking. Det fremgår af den forrige drifts- og plejeplan, at der har været registreret rigkær i området, men i forbindelse med denne plans udarbejdelse, blev ikke registreret spor efter det.

Vandløb

Aborg Skydeterræn afgrænses mod syd af et vandløb. Vandløbet afleder vand fra oplandet, og har udløb i Lillebælt. Vandløbet var, ved besigtigelsen, nyligt oprenset.

Vandløbet afgrænser Aborg Skydeterræn mod syd.

Fredede arter

Ud over de arter, der er optaget på Habitatdirektivets Bilag IV (se afsnit 4.5.2), kan en række dyr og planter på Aborg Skydeterræn være fredet i henhold til artsfredningsbekendtgørelsen (Naturstyrelsen, 2016b). Det drejer sig om alle padder og krybdyr samt alle orkideer. Desuden er alle vilde pattedyr og fugle fredet, hvis de ikke er omfattet af jagttidsbekendtgørelsen (Miljø- og Fødevareministeriet, 2018). Ved besigtigelsen blev der registreret Butsnudet Frø, og der blev set et Rørhøgepar, som formentlig yngler i området. Derudover blev der hørt Vandriks og Skægmejse, som formentlig også yngler i området.

Fortidsminder og beskyttede diger

På terrænet findes 3 fredede fortidsminder, en gravhøj og to jorddiger (se kortbilag 1).

Såfremt der under eventuel jordarbejde findes spor af fortidsminder (strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bopladser, grave og gravpladser, m.m.) skal gravearbejdet standses, og museet kontaktes, jf. § 27 stk. 2 i museumsloven (Kulturministeriet, 2014).

Fredskov

Der er ikke fredsskov på terrænet.

Ikke beskyttede plante- og dyrearter

Aborg Skydeterræn er levested for en lang række arter af dyr, planter, svampe, insekter mv. som ikke er beskyttede. Ved besigtigelse i 2019, blev der ikke udarbejdet en total opgørelse over registrerede arter.

Invasive arter

Invasive arter er indslæbte, fremmede arter, der ved deres spredning og forekomst skader den hjemmehørende biodiversitet. På Aborg Skydeterræn er der kun registreret Rynket rose, som en invasiv art. Det er en robust rose og sammenhængende bevoksninger af denne art er uinteressante i det militære øvelsesterræn.

Udbredelsen Rynket rose er kortlagt i forbindelse med udarbejdelse af denne drifts- og plejeplan, og de største forekomster af arterne fremgår af kortbilag 2.

Målbanen.

5. Analyse

Dette kapitel indeholder en emneopdelt diskussion af, hvordan drifts- og plejeplanen på en hensigtsmæssig og balanceret måde kan tilgodese de opstillede målsætninger under hensyntagen til optimering af ressourceudnyttelsen.

Forsvarsministeriets overordnede strategi om at tilgodese såvel militære som naturlovgivningsmæssige og økonomiske mål påkræver i nogle tilfælde en afvejning, da der kan være modsætningsforhold imellem de enkelte målsætninger. Også inden for de naturorienterede mål kan der være behov for en afvejning af modstridende mål. Denne afvejning foretages i det følgende. Der indledes med en evaluering af indsatsen under den gældende drifts- og plejeplan i perioden 2005-2019.

5.1. Evaluering af drifts- og plejeplan 2005-2019

Drifts- og plejeplanen for Aborg Skydeterræn for perioden 2005-2019 (Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Hjemmeværnskommandoen, 2005) evalueres med henblik på at identificere tiltag, der er gennemført, samt tiltag der helt eller delvis mangler gennemførelse. Evalueringen er foregået på basis af de aktivitetsskemaer, der ligger til grund for planlægningen, og som opsummeres i nedenstående tabeller. Datainput til evalueringen stammer fra statusoversigter udarbejdet af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

Nedenstående indeholder en evaluering af indsatsen i sidste planperiode, og der anvendes følgende systematik, hvor de enkelte aktiviteter fordeles på følgende kategorier:

1. Gennemført: Aktiviteten har gennemgået nødvendig projektering og myndighedsbehandling, og planlagt feltindsats er gennemført. Hvis der er tale om en éngangsaktivitet, beskrives den kort i statusafsnittet. Hvis der er tale om en blivende aktivitet (f.eks. græsning), gives en kort beskrivelse i statusafsnittet, der opstilles et fortsat mål, og der beskrives en aktivitet for den videre indsats.

2. Ikke Gennemført: Aktiviteter der ikke er gennemført i seneste planperiode.

I forlængelse af evalueringen beskrives den videre planlægning for de

enkelte aktiviteter under følgende kategorier:

A. Ikke yderligere: Angiver en aktivitet, typisk en éngangsaktivitet, der er gennemført og rapporteret, og hvor den målsætning, der har styret aktiviteten, er opfyldt. Ligeledes aktiviteter, der af forskellige (beskrevne) årsager er opgivet.

B. Overgår til videre planlægning: Angiver en fortsat planlagt eller projekteret aktivitet, der ikke er påbegyndt, men fortsætter i denne drifts- og plejeplan. Målsætningen opretholdes (evt. med justeringer), og bliver styrende for de fremtidige aktiviteter. En sådan aktivitet kan videreføres med selvstændig ID i aktivitetsafsnittet og det tilhørende aktivitetskort, eller den kan, f.eks. hvis den er projekteret, alene fremgå af afsnittet "Projekterede, men ikke gennemførte aktiviteter".

C. Videreføres: Gennemført aktivitet (typisk vedvarende aktiviteter, f.eks. græsning), der videreføres uden yderlig tiltag eller planlægning. Målsætningen opretholdes (evt. med justeringer), og bliver styrende for de fremtidige aktiviteter. En sådan aktivitet kan videreføres med selvstændig ID i aktivitetsafsnittet og det tilhørende aktivitetskort.

Rydning af arealer

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Planlagt gennemført	Planlagt indsats	Status primo 2019	Videre planlægning
1-1	Gravhøj	1b	0,02	2005, 2006	Nedskæring af træer og buske forud for græsning	Gennemført 2018	Rydning af genskud. Overgår til videre planlægning
1-2	Kystskrænt	1b	0,8	2007 og hvert 4. år	Rydning af opvækst af træer og buske	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning

Afgræsning

I forrige DPPL var der planlagt opsætning af dyrehegn, etablering af vand og færister på hele overdrevs- og markarealet samt i strandsumpen.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Planlagt gennemført	Planlagt indsats	Status primo 2019	Videre planlægning
2-1	Overdrev, tidligere mark og strandsump	1a, 1b, 1c	6,0	2006	Opsætning af hegn med 4 klaplåger, vand, evt. læskur, færste m.m.	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning
2-2	Overdrev og tidligere mark	1a, 1b	4,3	2006	Afgræsning	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning

Slåning

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Planlagt gennemført	Planlagt indsats	Status primo 2019	Videre planlægning
3-1	Græsarealer på skrænter	1a	0,5	2006 herefter hvert år	Slåning af græsarealer på skrænter	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning
3-2	Strandsump	1c	1,7	2006 herefter hvert år	Rørhøst hvert år.	Ikke gennemført	Ikke yderligere

Kystskrænt med slåenkrat.

Øvrige aktiviteter

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Planlagt gennemført	Planlagt indsats	Status primo 2019	Videre planlægning
4-1	Skydebanen	1b	0,9	2005	Plantning langs de tre støjvolde der går øst/vest	Ikke gennemført	Nye støjvolde etableret efter 2012. Ikke yderligere
4-2	Å-udløb	1c	0,01	2007 og hvert 4. år	Udjævning af sandbunker ved Å-udløb (i samarbejde med Assens Kommune)	Gennemført	Overgår til videre planlægning
4-3	Langs hegn mod nord	1a	450 m	2005	Etablering af sti langs levende hegn i nordkant	Gennemført	Ikke yderligere.
4-4	Langs hegn mod nord	1a	450 m	2005 og hvert år	Vedligeholdelse af sti langs levende hegn i nordkant.	Gennemført	Ikke yderligere.
4-5	Nordvest på tidligere ager	1a	1 stk.	2005	Etablering af bord og bænkesæt	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning
4-6	Nordvest på tidligere ager	1a	1 stk.	2005 og hvert år	Vedligehold af bord og bænkesæt	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning
4-7	Ved P-plads	1a, 1b	1 stk.	2005	Opsætning af informationsskilte med ordenreglement	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning

Arealet har været dyrket mark indtil for få år siden.

5.2. Analyse af ny indsats 2019-33

Den nye indsats på Aborg Skydeterræn skal tilrettelægges med fokus på den militære brug, og derved sikring af det åbne landskab. Indenfor disse rammer skal der tillige være fokus på sikring og vedligeholdelse af naturværdierne, i forhold til lovgivningen, på områdets overdrev- og strandsump.

Det forudsættes, jævnfør naturbeskyttelseslovens § 52 (Miljø- og Fødevareministeriet, 2019) og vejledningen til denne (Skov- og Naturstyrelsen, 1993), at Forsvarsministeriet som statslig arealforvaltende myndighed "løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i rimelig stand". På Aborg Skydeterræn omfatter dette særligt overdrev og strandsump.

På Aborg Skydeterræn består 95 % af terrænet af naturarealer. Arealerne er overvejende registreret som overdrev og strandsump.

Overdrevsarealerne fremstår i dag delvis lysåbne med enkeltstående yngre tjørn under 2 meters højde og en tyk græsmåtte forårsaget af manglende naturpleje. På kystskrænten er der desuden omfattende træopvækst.

Strandsumpen henligger uden pleje i meget våd tagrørssump.

Græsning

Der er i den tidligere planperiode planlagt græsning på arealet, med der er i den forrige periode ikke etableret græsning. Aktiviteten videreføres til den nuværende planperiode.

Inden der etableres græsning på arealet, bør der foretages en grønthøstning af den eksisterende græsmåtte og opvæksten af træer og buske. Således sikres det åbne landskab som militære kulisser, og til gavn for afgræsningen.

For at sikre og vedligeholde det åbne landskab, kan der skabes variation i afgræsningen, ved at etablere en cyklus med et år, hvor afgræsningen undlades og efterfølgende 2-3 år med afgræsning og således fremdeles. Dette vil samtidig give mulighed for at planterne kan blomstre og sætte frø, således nye individer får fat inden, der kommer afgræsning på igen, og hvor det botaniske indhold gradvist forbedres, og dermed også levestedet for en lang række af insekter m.m.

Knold-ranunkel står på skrænterne ved Minibanen.

Tilgroning

Syd for pavillonen er overdrevet groet til i goldt og ugennemtrængelig slåenkrat. Det vil være nødvendigt at rydde dette krat, for at sikre og vedligeholde de militære kulisser, som et åbent landskab.

Vedligeholdelse af tekniske anlæg - skydebane, hegn og veje

Der er foretaget løbende vedligehold af skydebane, P-plads og veje på Aborg Skydeterræn. Vedligeholdelsen af skydebane, P-plads og veje er en IPA-opgave og behandles ikke videre i denne drifts- og plejeplan.

Invasive arter

Som tidligere nævnt, er der på Aborg Skydeterræn forekomst af den invasive Rynket rose. Arten er kortlagt i forbindelse med udarbejdelse af denne drifts- og plejeplan, og der er kortlagt to områder med massiv opvækst af Rynket rose. Det gælder et mindre område tæt på Å-udløbet, samt et større område på kystskrænten. Bestanden placeret fremgår af aktivitetskortet (kortbilag 2).

Arten bør bekæmpes med bedst egnede metode. På nuværende tidspunkt anbefales vedholdende mekanisk bekæmpelse, evt. med biorotor eller buskryder og ved afgræsning eller slåning hvert 2-3. år.

Beskyttede arter

For at tilgodese særligt beskyttelseskrævende arter, er der for alle Forsvarsministeriets arealer opstillet en række retningslinjer vedrørende aktiviteterernes tidsmæssige gennemførelse.

Der kan være forekomster af Markfirben og Stor vandsalamander, Spidssnudet frø, Springfrø og Strandtudse på Aborg Skydeterræn, men ingen af arterne blev registreret ved udarbejdelse af denne eller den forrige drifts- og plejeplan.

Markfirben er afhængige af lysåbne områder, gerne med løs sandet jord for at opnå optimal ynglesucces. På Aborg Skydeterræn er det særligt overdrevet omkring den opgivne mini-bane samt kystskrænten og gravhøjen de syd og vestvendte skrån timer ideelle som yngle- og rasteområde for Markfirben.

Padderne har formentlig ikke yngleområde på terrænet, men der kan være potentielle rasteområder.

Med etablering af ovenstående foranstaltninger vurderes drifts- og plejeplanen ikke at beskadige lokale bestande af arter på habitatdirektivets Bilag IV, og den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder på Aborg Skydeterræn opretholdes eller forbedres.

Publikumsforhold

Der er publikumsadgang til Aborg Skydeterræn, og den rekreative udnyttelse af terrænet sker hovedsagelig i form af færdsel på naturarealerne. Der er flere stisystemer og grusveje i området samt hele kyststrækningen mod Vest.

Der vil ikke blive ændret på adgangsbetingelserne til områderne i den kommende planperiode, medmindre det vurderes, at det kan ske sikkerhedsmæssigt forsvarligt, og uden at forstyrre Forsvarsministeriets brug af området.

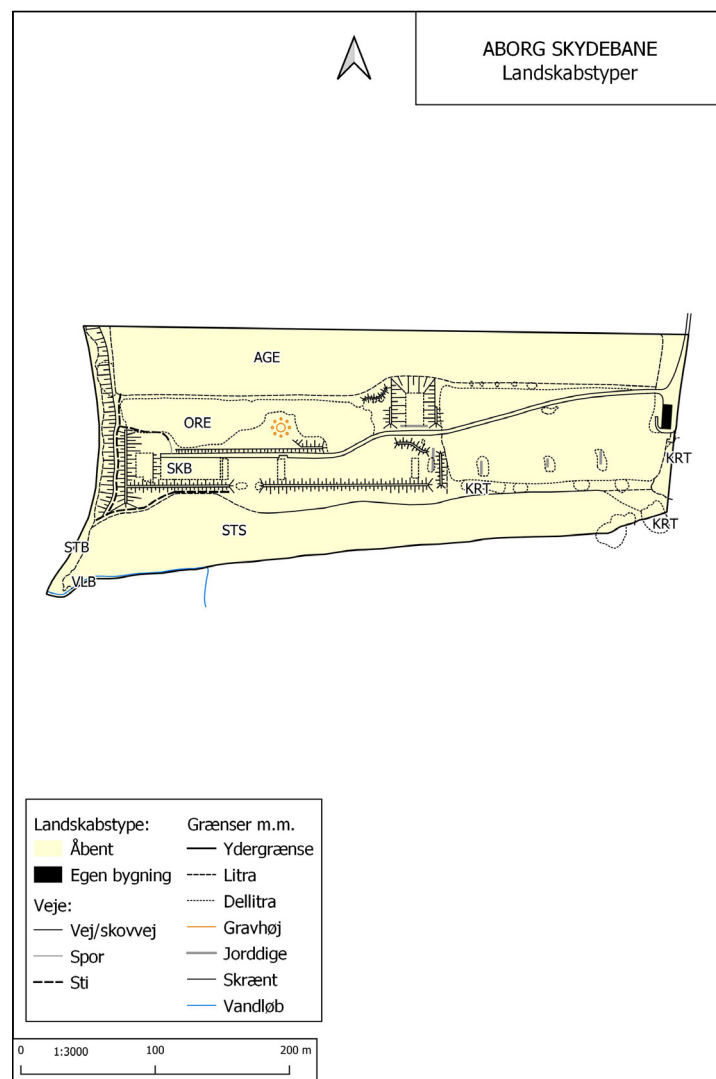
Slåen krattet vokser ud på de lysåbne arealer og truer overdrevsvegetationen og det åbne landskab.

6. Visioner

Dette kapitel giver en beskrivelse af de langsigtede visioner for landskabstyperne og arealudviklingen på Aborg Skydeterræn. Det omfatter en vurdering af de såkaldte landskabstyper, der beskriver visionen for fordelingen af det lukkede, halvåbne og det åbne landskab på større delarealer. Ligeledes omfatter beskrivelsen de såkaldte arealudviklingstyper, der understøtter den langsigtede vision for udviklingen af tilstanden på arealet.

Opdelingen af de militære øvelsesterræner i lukkede, halvåbne og åbne landskaber og deres militære, biologiske og rekreative udviklingsmål er beskrevet nærmere i publikationen Arealudviklingskataloget (FBE, 2013). Hver landskabstype omfatter en række arealudviklingstyper, der nærmere beskriver det typiske landskab og dets naturindhold.

Figur 6 1 Kortet viser både de nuværende og den fremtidige landskabstype på Aborg Skydeterræn.

Ønsket for den fremtidige udvikling af landskabstyperne på Aborg Skydeterræn fremgår af Figur 6-1.

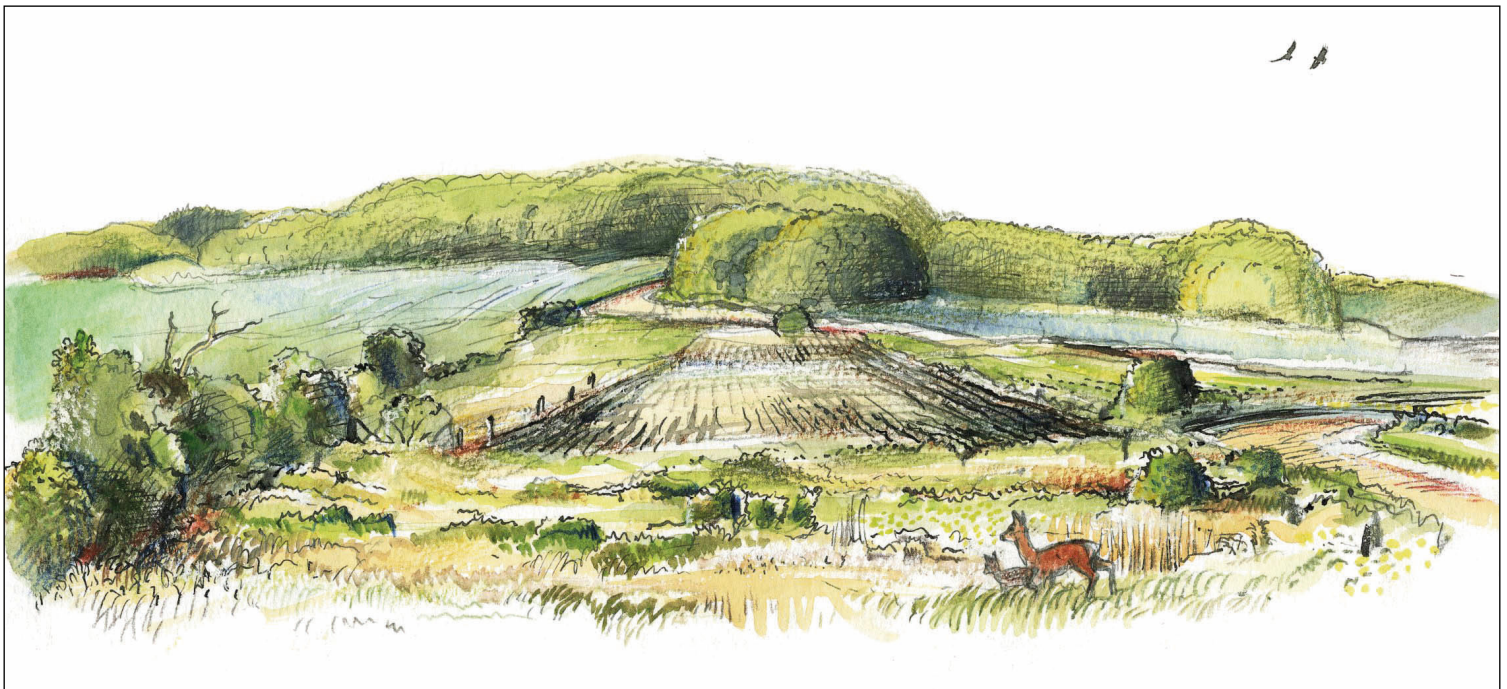
De militære visioner er, at

1. Skydebanen i området virker optimalt
2. Terrænet kan anvendes som det fremstår i dag

Det er visionen, at Aborg Skydeterræn fortsat skal være et åbent landskab, som militær kulisse, og præget af sammenhængende overdrev og strandsump. Overdrevet inkl. kystskrænt fremstår lysåbent uden træopvækst. Strandsump henligger som tagrørssump.

Det åbne landskab

Det åbne landskab kan være helt uden træer og buske, men der kan også være åbne landskaber med få, mindre trægrupper eller lavere vegetation. Det åbne landskab er desuden kendetegnet ved lavt voksende urte- og græssamfund. På Aborg Skydeterræn forekommer det åbne landskab på de lysåbne arealer med overdrev og strandsump og med få enkeltstående træer og buske.

Eksempel på det åbne landskab.

Strandsumpen (tv), Skydebanen (midt) og overdrevet med bronzealderhøjen (th) udgør det åbne landskab på Aborg Skydeterræn.

7. Aktiviteter

Dette kapitel anviser på grundlag af målsætning, status og analyse den konkrete, praktiske realisering af indsatsprogrammet på det enkelte delareal. Hertil kommer aktiviteter, som ikke er omfattet af en model, og som derfor beskrives mere grundlæggende, eventuelt med henvisning til særskilte projektformuleringer. Afsnittet kan omsættes direkte til arbejdsbeskrivelser.

Det åbne landskab

Det vedlagte aktivitetskort (Kortbilag 2) illustrerer de overordnede planlagte drifts- og plejetiltag i den kommende planperiode (15 år). De enkelte aktiviteter er nærmere beskrevet i nedenstående afsnit. Modellerne beskriver den drift, der skal gennemføres på det enkelte areal og kan betragtes som en værktøjskasse. Modellerne skal sikre opfyldelse af målsætningerne på sigt og bygger i vid udstrækning på rammer og vilkår fra Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses generelle retningslinjer for arealdrift og -pleje (FBE, 2019).

De første afsnit omfatter aktiviteter, der kan henføres til specifikke modeller. Efterfølgende gennemgås aktiviteter, der ikke er suppleret af egentlige modelbeskrivelser.

For hver aktivitetsgruppe opstilles en tabel over de planlagte aktiviteter. Tabellen indeholder kolonner med oplysninger om: id, lokalitet, afdelinger, areal, udførelsestidspunkt og aktivitetsbeskrivelser. Id-nummeret fremgår også af aktivitetskortene og kobler kort og tabel sammen. Arealet angiver den omtrentlige størrelse i hektar (hvis ikke andet er angivet). Under aktivitetsbeskrivelser uddybes den enkelte aktivitet.

7.1. Rydning

Det overordnede formål med rydningerne af krat med slåen er hensyn til den militære færdsel og sikring af det halvåbne landskab som militær kulisser.

Der henvises til aktivitetskortet, hvor arealerne er indtegnet og hvor Id-nummeret kan genfindes. Det ryddede materiale skal fjernes fra områderne.

Gennemføres efter model 1: Rydning.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitätsbeskrivelse
1-1	Krat på overdrev	1a	0,04	2020 og herefter hvert 4. år	Rydning af krat med slåen m.m. Rydning af opvækst af slåen m.m. for at sikre det åbne landskab. Materialet fjernes fra terrænet for at sikre fremkommelighed ved øvelse.
1-2	Kystskrænt	1e	0,8	2020 og hvert 4. år.	Rydning af træer og opvækst Rydning af opvækst af slåen m.m. for at sikre det åbne landskab. Materialet fjernes fra terrænet for at sikre fremkommelighed ved øvelse.

7.2. Græsning

Det overordnede formål med græsning, er at overholde gældende lovgivning og herigennem at bibeholde det halvåbne landskab til militære kulisser og samtidig sikre at gældende lovgivning på naturområdet overholdes. Der henvises til aktivitetskortet, hvor arealerne er indtegnet og hvor Id-nummeret kan genfindes.

Græsning gennemføres efter model 3: Græsning.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitätsbeskrivelse
2-1	Hele naturarealet	1a, 1c	5,6	2020	Undersøge mulighed for ekstensiv afgræsning Undersøgelse af mulighed for ekstensiv afgræsning, og om dette er foreneligt med øvelsesaktiviteter.
2-2	Hele naturarealet	1a, 1c	5,6	2021	Klargøring til afgræsning Etablering af dyrehegn og opsætning af 4 klaplåger
2-3	4 steder på naturarealet	1a, 1c	4 stk.	2021	Klargøring til afgræsning Opsætning af 4 klaplåger.
2-4	Hele naturarealet	1a	1 stk., 1stk.	2021	Klargøring til afgræsning Etablering af vand til græssende dyr og evt. mindre læskur
2-5	Ved vej igennem området	1a	2 stk.	2021	Klargøring til afgræsning Etablering af færist
2-6	Hele naturarealet	1a, 1c	5,6	2021	Græsning Græsning skal optimalt set planlægges som ekstensiv græsning med mindre heste- eller kvægracer, og gerne med en varieret afgræsningscyklus. Evt. kort og intensiv græsning udenfor blomstringsperioden.
2-7	Hele arealet	1a, 1c	5,6	2022 og herefter hvert år	Eftersyn af hegn Hegnet efterses inden dyrene kommer på græs.

7.3. Slåning

Det overordnede formål med slåning, er at sikre og vedligeholde det åbne landskab, at overholde gældende lovgivning og herigennem sikre større biodiversitet på de beskyttede naturtyper. Slåning iværksættes, såfremt afgræsning ikke er muligt.

Der henvises til aktivitetskortet, hvor arealerne er indtegnet og hvor Id-nummeret kan genfindes.

Græsning gennemføres efter model 2: Opsamling af afslået materiale – høstet.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
3-1	Naturarealet mod nord	1a	3,5	2020 evt. hvert år herefter	Slåning Slåning med hårdhændet grønthøster med biomasse opsamling foretages forud for etablering af græsning. Slåning iværksættes på hele arealet, såfremt afgræsning ikke er muligt, således det halvåbne landskab sikres og vedligeholdes.
3-2	Skrænter	1b	0,4	2020 og herefter hvert år.	Buskrydning På skrænter og volde hvor græsning og IPA ikke er mulig gennemføres buskrydning hvert år efter 1. oktober til 1. november.
3-3	Gravhøj	1a	0,02	2020 herefter hvert år indtil græsning	Buskrydning Genskud fra de ryddede træer på gravhøjen buskryddes en gang årligt så længe græsning ikke kan holde træopvæksten nede.

7.4. Bekæmpelse af invasive planter

Det overordnede formål med bekæmpelsen af invasive arter på terrænet, er at sikre det åbne landskab, samt forhindre tilgroning af § 3-beskyttede områder, og herved sikre større biodiversitet på hele terrænet. Rynket rose findes enkelte steder på terrænet

Der henvises til aktivitetskortet, hvor arealerne er indtegnet og hvor Id-nummeret kan genfindes. Det ryddede materiale skal fjernes fra områderne.

Gennemføres efter model 6 og 7.

Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
4-1	Aborg Skydeterræn	1e, 1h	0,06	2020 og hvert 2. år	Rynket rose bekæmpes Rynket rose forekommer massivt enkelte steder på terrænet og bekæmpes med biorotor efterfulgt mekanisk ved slåning og afgræsning, således det åbne landskab sikres og vedligeholdes. Materialet opsamles og fjernes fra arealet.

7.5. Ikke modelbeskrevne aktiviteter

* angiver, at aktiviteten ikke fremgår af aktivitetskortene.

Id	Lokalitet	Afdeling	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
5-1*	Hele arealet	1a, 1b, 1c, 1d, 1e, 1h	1 stk.	2020	Ordensreglement og infofolder Udarbejdelse af ordensreglement og infofolder
5-2	Hele arealet	Ved p-plads.	1 stk.	2020	Opsætning af Infostander Der opsættes mindre infostander med ordensreglement og henvisning til Forsvarets støjportal vedr. skydetider. Infostander oplyser om publikums adgang til terrænet og sikre militær brug af arealet.
5-3*	Hele arealet	1a, 1b, 1c, 1d, 1e, 1h	1 stk.	2022 og hvert år	Vedligehold af infostander og ordensreglement Vedligehold og eftersyn af informationsskilte og ordensreglement
5-4*	Hele arealet	1a,1f	-	2020-2033	Vedligeholdelse af P-plads og veje Løbende vedligeholdelse af p-plads og veje til skydebane.
5-5*	Hele arealet	1a, 1c, 1e, 1h	Ca. 1,2 km	2020-2022	Skel afmærkning Der opsættes gul-sort skelpæle til afmærkning af terrænet.
5-6	Å-udløb	1c, 1h	0,01	2020 og hvert år	Udjævning af sandbunke Udjævning af sandbunke ved å-udløb i samarbejde med Assens Kommune.
5-7	Minibane	1a	0,1	2020	Genåbning af minibane Det skal afklares, om det er muligt, at genåbne minibane nord for vej og skydebane.

Monitering

For at Forsvarsministeriet kan effektivisere sin naturforvaltningsindsats (både mht. militære kulisser og økonomi) tilstræbes, at der på langt sigt iværksættes en 'evidensbaseret naturforvaltning'. Det vil sige, at resultatet af aktiviteterne løbende dokumenteres og evalueres – således at de kan indgå i den kommende drift- og plejeplanlægning.

Gul krumkapsel (Camptothecium lutescens) fra overdrev ved Minibanen. Der er kun registreret ganske få gange på Fyn.

8. Referencer

Danmarks miljøportal (2019)

<https://arealinformation.miljoeportal.dk/html5/index.html?viewer=distribution>.

Forsvarsministeriet (2010)

Bekendtgørelse nr. 1458 af 14. februar 2010 om administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter for så vidt angår forsvarets aktiviteter.

FES (2013)

Arealudviklingskatalog. Et værktøj til arealplanlægning på Forsvarets arealer. Forsvaret.

FES (2019)

FBE bestemmelse for drifts- og plejeplaner. Bilag 5 til FBEBST 610-6 med underbilag. Tilgængelig på www.forsvaret.dk.

Forsvarsministeriet (2012)

Forsvarsministeriets miljø- og naturstrategi 2012-2015. Tilgængelig på www.forsvaret.dk.

Forsvarsministeriet (2016)

Forsvarsministeriets miljø- og energistrategi, 2016-2020.

Kulturministeriet (2014)

LBK nr. 358 af 08/04/2014. Bekendtgørelse af museumsloven.

Miljø- og Fødevareministeriet (2016)

Vandområdeplan 2015-2021 for vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

Miljø- og Fødevareministeriet (2018a)

Bekendtgørelse nr. 1074 af 27. august 2018 om jagttid for visse pattedyr og fugle m.v.

Miljø- og Fødevareministeriet (2018b)

Bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Miljø- og Fødevareministeriet (2019)

Bekendtgørelse nr. 240 af 13. marts 2019 af lov om naturbeskyttelse.

Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Hjemmeværnskommandoen (2005)

Aborg Skydeterræn. Drifts- og plejeplan 2005-2019.

Naturstyrelsen (2016a)

Natura 2000-plan 2016-2021, Lillebælt. Natura 2000-område nr. 112, Habitatområde H96, Fuglebeskyttelsesområde F47.

Naturstyrelsen (2016b)

Bekendtgørelse nr. 867 af 27. juni 2016 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt.

Skov- og Naturstyrelsen (1993)

Vejledning om naturbeskyttelsesloven. Med efterfølgende ændringer. Miljøministeriet.

Søgaard, B., & Asferg, T. (2007)

Håndbog om dyrearter. Faglig rapport fra DMU nr. 635. Århus Universitet: Danmarks Miljøundersøgelser.

9. Bilag

9.1. Ekstern høring af forslag til drifts- og plejeplan for "Aborg Skydeterræn"

Der er tradition for at drifts- og plejeplaner samt tillæg hertil, efter den interne bearbejdning, forelægges til ekstern høring blandt myndigheder, organisationer og øvrige interesserede. Denne proces blev for forslaget til drifts- og plejeplanen for Aborg Skydeterræn igangsat jævnfør høringsskrivelse af 21. november 2019. Høringsfristen blev fastsat til 19. december 2019.

I nedenstående tabel fremgår hvilke interessenter, som er blevet hørt, samt hvilke høringssvar, der er modtaget indenfor høringsfristens udløb.

Høringssvar fra Miljøstyrelsen, Slots- og Kulturstyrelsen samt Dansk Ornitolog Forening kan ses i bilag 9.2 i deres fulde ordlyd.

Generelt

Der er kun modtaget få bemærkninger til forslag til drifts- og plejeplan for Aborg Skydeterræn.

Miljøstyrelsen har ingen bemærkninger til planen.

Slots- og Kulturstyrelsen har ingen bemærkninger til planen.

Dansk Ornitologisk Forening har bemærkninger til planen, idet de synes planen kommer godt omkring.

Institution	Høringssvar
Miljøstyrelsen	X
Naturstyrelsen Fyn	
Slots- og Kulturstyrelsen	X
Assens Kommune	
Danmarks Naturfredningsforening	
WWF - Verdensnaturfonden	
Dansk Ornitologisk Forening	X
Danmarks Jægerforbund	
Friluftsrådet	
Dyrenes Beskyttelse	
Verdens skove	
Entomologisk Fagudvalg	
Dansk Pattedyrsforening	
Nordisk Herpetologisk Forening	
Danmarks Sportsfiskerforbund	
Dansk Landskabsøkologisk Forening	
Landbrug og Fødevarer	
Familielandbruget	

9.2. Høringssvar

Høringssvar

Høringsvar fra Miljøstyrelsen.

(FMI-KI besked: Denne mail kommer fra Internettet.)

Kære Simon

Miljøstyrelsen har gennemgået ansøgningsmaterialet, og har ingen bemærkninger til det ansøgte for så vidt angår habitatdirektivet.

Venlig hilsen

Line Moody Nielsen

Studentermedhjælper | Arter og Naturbeskyttelse

+45 20 12 86 60 | linni@mst.dk

Miljø- og Fødevareministeriet

Miljøstyrelsen | Tolderlundsvej 5 | 5000 Odense C | Tlf. +45 72 54 40 00 | mst@mst.dk | www.mst.dk

Høringssvar

Høringsvar fra Slots- og Kulturstyrelsen

(FMI-KI besked: Denne mail kommer fra Internettet.)

Kære Simon Vang Pedersen

I henhold til tidligere praksis melder Slots- og Kulturstyrelsen tilbage, også selvom der ikke er konkrete bemærkninger, at styrelsen ikke har bemærkninger til plejeplanen, der berører to beskyttede diger og gravhøjen med fredningsnummer 3712:4.

Venlig hilsen

Marie Walther

Specialkonsulent

Fortidsminder, Center for Kulturarv

Slots- og Kulturstyrelsen

Agency for Culture and Palaces

Fejøgade 1, 2. sal

DK-4800 Nykøbing Falster

T+45 3395 4200

M+45 3374 5214

max@slks.dk / slks.dk

Høringssvar

Høringssvar fra Dansk Ornitologisk Forening

(FMI-KI besked: Denne mail kommer fra Internettet.)

Til hvem det måtte vedkomme,

DOFFyn har ikke kommentarer til det fremsendte materiale. Jeg kender området udmærket, og synes I kommer godt rundt omkring det i rapporten. Hellere skydebane end marker i omdrift!

Venlig hilsen,

Storegade 10, Husby
DK-5592 Ejby
mads@syndergaard.dk
40838770
www.syndergaard.dk

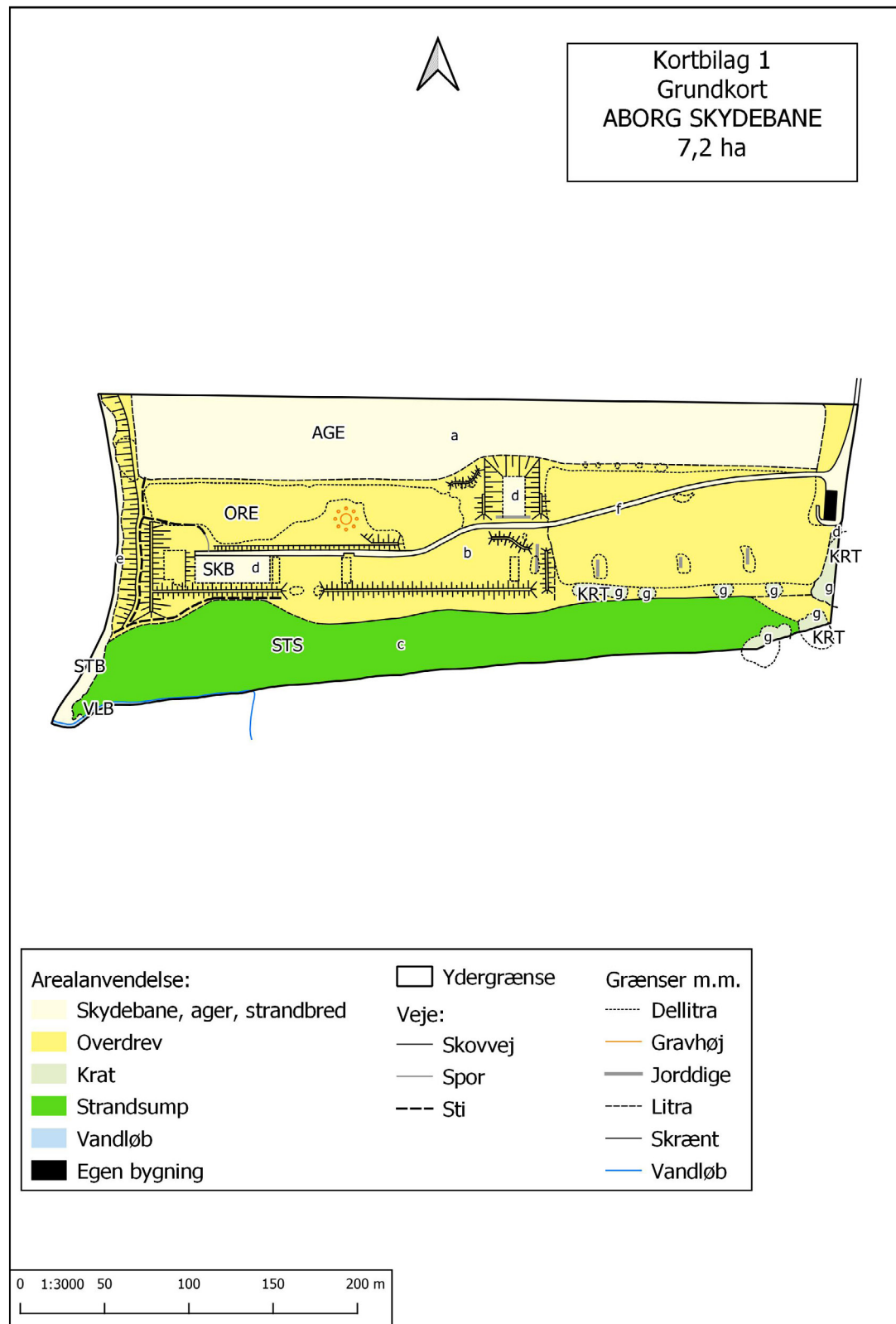

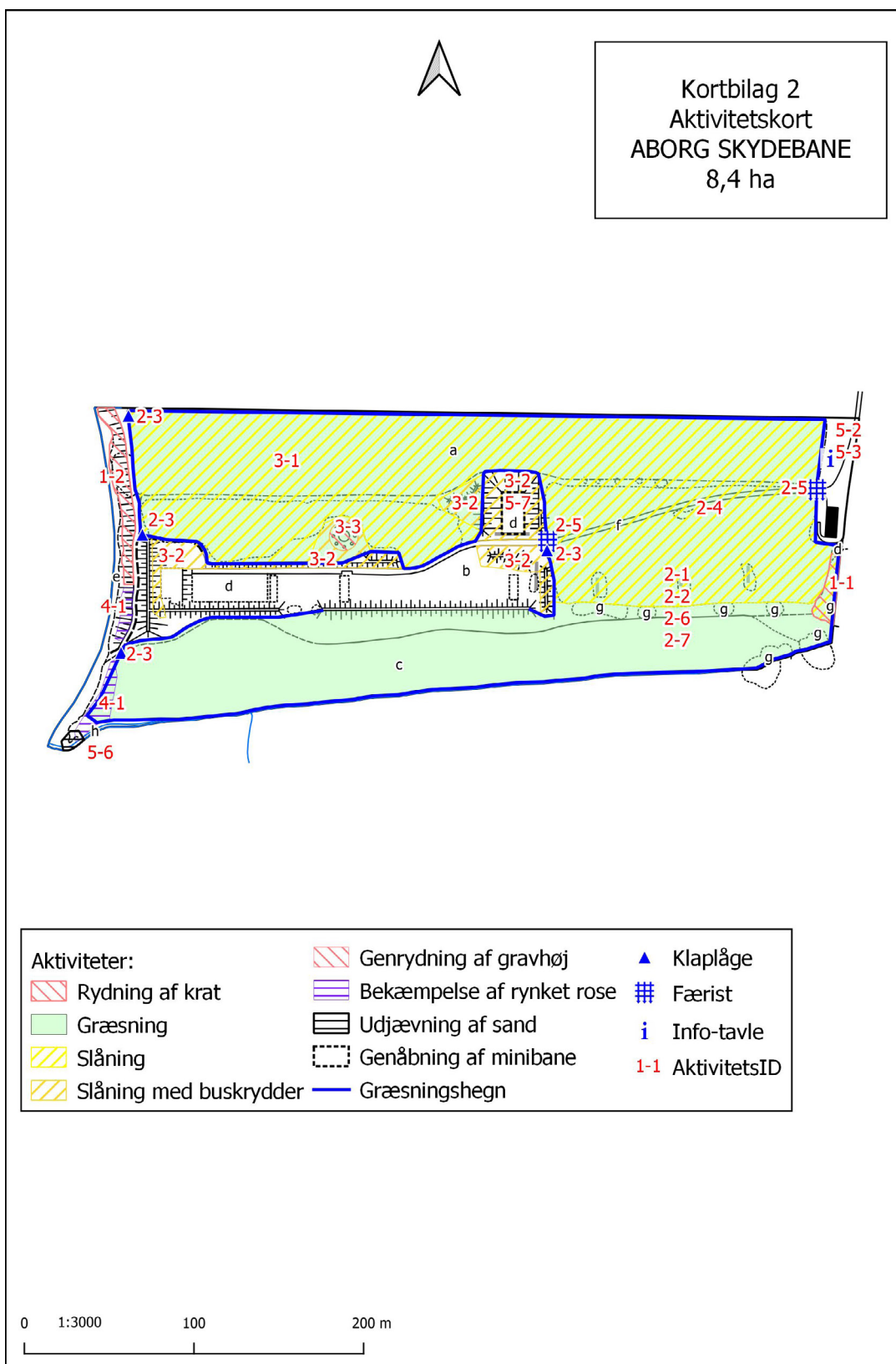
Rørhøge han på jagt hen over strandsumpen på Aborg Skydeterræn.

9.3. Kortbilag

Kortbilag 1. Grundkort

Kortbilag 2. Aktivitetskort

Forsvar for naturen

Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner anvendes til militær uddannelse, men samtidig udgør arealerne nogle af de største og bedst bevarede naturområder i Danmark. Sammenlagt forvalter Forsvarsministeriet ca. 30.000 ha enestående natur, hvor den militære benyttelse går hånd i hånd med værdifulde danske naturtyper og arters beskyttelse. Mange militære arealer er i perioder åbne for publikum, så også offentligheden kan besøge og opleve de unikke naturarealer. I samarbejde med Miljøministeriet har Forsvarsministeriet udviklet et særligt koncept for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for terrænerne. Igennem planerne sikrer Forsvarsministeriet en passende afvejning mellem militære uddannelsesbehov, naturbeskyttelse og offentlighedens adgang. Information om Forsvarsministeriets naturforvaltning kan findes på www.ejendomsstyrelsen.dk

Arsenalvej 55
9800 Hjørring
Tlf. +45 72 81 33 00
E-mail: fes@mil.dk